

Skadelig Høyre-forslag om priser

Høyre-forslaget om like innkjøpspriser på dagligvarer gir neppe massiv etablering av nye kjeder. Det kan heller gi høyere priser.

Høyres Peter Christian Frølich vil ha et forbud mot ulike innkjøpsvilkår i dagligvarebransjen. Kort fortalt vil dette innebære at leverandører er nødt til å tilby alle dagligvarekjedene de samme innkjøpsvilkårene. Forbudet mot diskriminerende vilkår skal ikke gjelde alle dagligvareleverandører, kun de som er dominerende.

Bakgrunnen er at ulike innkjøpsvilkår skal gjøre det vanskelig for nye kjeder å etablere seg på det norske markedet, med henvisning til Icas og Lidl's exit fra det norske markedet, og vanskelighetene som møter nettbutikkene Marked.no og Kolonial.no.

Mange støtter forslaget. Coop og Rema vil ha forbudet, Kolonial.no støtter forslaget, det samme gjør mange leverandører, men Norgesgruppen er imot. Hvis disse aktørene er ved sine fulle fem, må dette bety at leverandørene og Rema, Coop og Kolonial.no vil tjene på forslaget og at Norgesgruppen vil tape. Det kan godt være at dette er sant, men det betyr ikke at dette er god samfunnsøkonomi.

Det avgjørende fra samfunnets side er om dagligvarekundene vil vinne på et slikt forbud, altså om kundene vil oppleve lavere priser og bedre vareutvalg. Det er langt fra opplagt.

Mange fagøkonomer og Konkurransetilsynet advarer mot en slik regulering. Grunnen er at forbud mot diskriminerende innkjøpsvilkår kan ha motsatt effekt og faktisk føre til høyere priser, og grunnen til dette er veldig

**Innlegg
Erling
Hjelmeng og
Tommy Staahl
Gabrielsen**

Erling Hjelmeng, professor ved Universitetet i Oslo.

Tommy Staahl Gabrielsen, professor ved Universitetet i Bergen.

enkel: Når en kjede forhandler med en leverandør, vil kjeden være svært opptatt av at den ikke får dårligere betingelser enn sine konkurrenter. Denne frykten vil bli fullstendig borte dersom vi får en effektiv håndheving av like innkjøpsvilkår for alle, og det er dermed ikke like viktig for kjedene å forhandle hardt med leverandørene.

Det er mulig at like innkjøpsvilkår vil gjøre det lettere for mindre aktører å etablere seg, og at man slik sett kan få økt konkurranse i kjedeledet. Sterkere konkurranse når alle kjedene har høyere innkjøpspriser, er ikke nødvendigvis en fordel for kundene. I så fall må det godgjøres at marginene i kjedeledet i dag er store, og at

Det avgjørende fra samfunnets side er om dagligvarekundene vil vinne på et slikt forbud, altså om kundene vil oppleve lavere priser og bedre vareutvalg. Det er langt fra opplagt, skriver artikkelforfatterne. Foto: Javad Parsa

etableringen som følger av loven, blir så stor at det vil bryte ut en priskrig som vil videreføre disse marginene til kundene.

Studier viser at marginene i dagligvarebransjen er små og at det kreves volum for å få lønnsomhet: Det er også tvilsomt om vi vil se massiv etablering av nye kjeder på grunn av loven. Til det står tollvernet for landbruksvarer i veien.

Dessuten vil like innkjøpspriser påvirke konkurransen mellom kjedene: Jo mer konkurrenter vet om hverandres betingelser, desto kjøligere blir konkurransen. Og fra et høyere prisnivå blir selvsagt skadevirkningene verre.

Et tredje poeng er at loven vil

være vanskelig å håndheve. Alle som har befattet seg det minste med kontrakter i denne bransjen, vet at de er svært kompliserte. Det praktiske problemet med å avgjøre om to ulike kontraktssett innebærer diskriminering, vil derfor utløse et stort behov for flere saksbehandlere og byråkratisering av forhandlingene, med tilhørende fare for ulike typer feil. Det synes ikke å være effektivt.

I Dagsrevyen på NRK torsdag deler Frølich Konkurransetilsynets bekymring for høyere priser hvis dette var en generell lov. Han hevder at siden loven kun skal gjelde store leverandører, vil effekten bli motsatt. Her savner vi et argument for hvorfor det skal være tilfellet.

Frølich hevder også at mange fremtredende fagøkonomer støtter forslaget. Vi kjenner ikke til noen.

Dessuten forbyr konkurranseloven allerede at dominerende leverandører bedriver konkurranseskadelig diskriminering av kundene sine.

Forslaget blir derfor både overflødig og skadelig.

Erling Hjelmeng, professor ved Universitetet i Oslo, og **Tommy Staahl Gabrielsen,** professor ved Universitetet i Bergen og Bergen Center for Competition Law and Economics. (Erling Hjelmeng har bistått Norgesgruppen med en vurdering av å innføre en regulering.)

Undervisning teller ikke

Eva Grinde etterlyser i DN 2. april tettere oppfølging av studentene fra professorenes side, med mer personlig kontakt, flere skriftlige innleveringer og andre tiltak som vil føre til merarbeid for den ansatte. Det er problemets kjerne.

Som vitenskapelig ansatt er det definert hva man skal bruke tiden til: cirka 50 prosent til forskning, 40 prosent til undervisning og ti prosent til administrasjon. Det tilsier at man skal bruke 15 timer per uke til undervisning. På disse 15 uketimene gjennom hele året skal

man forelese (eller undervise på andre måter), organisere kollokvier, veilede og gi tilbakemeldinger til studentene, lage eksamensoppgaver og sensurere dem. Skal man bruke mer enn 15 timer per uke til undervisning og oppfølging av studentene, må man spise av forskningstiden.

Det eneste som teller for anseelse og muligheter for opprykk i universitetssystemet, er vitenskapelig publisering og forskningsaktivitet, til tross for at man egentlig skal bruke nesten halvparten av tiden til undervisning.

Kan du vise til prosjektdeltagelse, aktivitet på konferanser og publikasjoner, får du incentivmidler og mulighet til opprykk, og veien til et professorat er egentlig

ganske kort. Bruker du mye tid på studentene, slik at du får mindre tid til forskning, kan du glemme en karriere i universitetssystemet. Undervisningsaktivitet teller ikke.

Det sies at innsats innen undervisning skal vektlegges ved opprykk, men det har så langt bare vært festtaler. Valget er egentlig ganske lett.

Terje Rydland, amanuensis ved Institutt for datateknologi og informatikk, NTNU

Avsporing om matmakt

Steinar Juul, samfunnsøkonom i Civita, hevder i DN 3. april at svak konkurranse og fravær av

nye aktører i dagligvarehandelen skyldes norsk landbrukspolitikk og importvernet for matvarer. Det er en påstand som det er vanskelig å finne belegg for. Til tross for mer enn en dobling av importen av landbruksvarer de siste ti årene er det blitt færre dagligvarekjeder i Norge.

Vi ser også en tydelig sammenheng mellom sterk kjedemakt og svak landbrukspolitikk. Der markedsreguleringene i landbrukspolitikken er blitt svakere de siste tiårene, har kjedemakten samtidig økt, for eksempel i markedet for kylling, frukt og grønt, der de tre norske dagligvarekjedene kontrollerer stadig større deler av verdikjeden fra bonde til butikk. Ole-Robert Reitan har til og med

kjøpt sitt eget kyllingslakteri.

Kjedemakt i matmarkedet er en het politisk potet i EU, til tross for at medlemslandene hverken har tollvern seg imellom eller markedsregulering av landbruksvarer som i Norge. Medisinen som flere europeiske land tyr til, er nye lover om god handelsskikk for å motvirke urettferdig handelspraksis. Det bør også være en del av Norges medisin for sunn konkurranse i matmarkedet.

Svakere landbrukspolitikk er et blindspor som vil svekke den norske bonden, uten at det gir forbrukeren det matmangfoldet de fortjener.

Lars Petter Bartnes, leder i Norges Bondelag